

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

**МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ
з дисципліни
“РЕЧОВЕ ПРАВО”
(для магістрів)**

МАУП

Київ

ДП «Видавничий дім «Персонал»

2009

Підготовлено кандидатом юридичних наук, професором кафедри цивільно-правових дисциплін *О. Х. Юлдашевим*, професором *Р. Б. Прилуцьким*, старшим викладачем *Г. О. Чернухою*

Затверджено на засіданні кафедри цивільно-правових дисциплін (протокол № 1 від 27.08.08)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Юлдашев О. Х., Прилуцький Р. Б., Чернуха Г. О. Методичні матеріали щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни “Речове право” (для магістрів). – К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2009. – 27 с.

Методичні матеріали містять пояснювальну записку, теми для самостійного вивчення та завдання до них, список літератури.

- © Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2009
- © ДП «Видавничий дім «Персонал», 2009

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Самостійна робота студентів (далі — СРС) є складовою навчального процесу і основним засобом опанування навчального матеріалу дисципліни “Речове право” у час, вільний від обов’язкових навчальних занять.

Мета СРС — сприяти засвоєнню в повному обсязі навчальної програми і формуванню самостійності як особистісної риси та важливої професійної якості, сутність якої полягає в умінні систематизувати, планувати та контролювати власну діяльність.

Завдання СРС — вивчення тем і питань, винесених для самостійного опрацювання, засвоєння певних знань, умінь, навичок, закріплення та систематизація здобутих на лекціях та інших аудиторних заняттях знань з метою застосування при виконанні практичних завдань та творчих робіт, виявлення прогалин у системі знань із предмета, підготовки до поточних аудиторних занять.

Зміст СРС визначається навчальною програмою, робочою навчальною програмою дисципліни “Речове право”, цими методичними матеріалами.

Самостійну роботу студенти виконують згідно з методичними вказівками до виконання СРС і відповідно до тем для самостійного вивчення та завдань до них. Теми для самостійного вивчення та завдання до них містять питання для самостійного опрацювання, практичні завдання, в яких даються теми рефератів, задачі та тестові завдання. До кожної теми наводяться рекомендовані літературні джерела, які визначаються за номерами розташування у списку літератури.

ТЕМИ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ ТА ЗАВДАННЯ ДО НИХ

Змістовий модуль І. Поняття і склад категорії “речове право”

Тема 1. Речове право як навчальна дисципліна: завдання та законодавча база

Визначення речового права як самостійного інституту цивільного права. Особливості правовідносин, що регулюються нормами інституту речового права.

Суб’єкти правовідносин, що регулюються нормами інституту речового права.

Питання для самоконтролю

1. Речове право як самостійний інститут цивільного права.
2. Особливості правовідносин, що регулюються нормами речового права.
3. Суб'єкти правовідносин, що регулюються нормами інституту речового права.

Практичне завдання

Підготувати реферат на тему: “Речове право в системі цивільного права”.

Література [1–4; 10; 14; 17; 19; 22; 24]

Тема 2. Складові категорії “речове право”

Зміст категорії “речове право”. Право власності як складова категорії “речове право”.

Речові права на чуже майно — друга складова категорії “речове право”.

Питання для самоконтролю

1. Зміст категорії “речове право”.
2. Право власності як складова категорії “речове право”.
3. Речові права на чуже майно — друга складова категорії “речове право”.

Практичне завдання

Підготувати реферат на тему: “Інститут права власності в цивільному праві”.

Література [1–4; 10; 14; 17; 19; 22; 24]

Змістовий модуль II. Право власності

Тема 3. Загальні положення про право власності

Поняття права власності. Зміст права власності. Суб'єкти права власності.

Здійснення права власності. Використання власником свого майна для здійснення підприємницької діяльності. Непорушність права власності.

Тягар утримання майна. Ризик випадкового знищення та випадкового пошкодження майна.

Право власності українського народу. Право приватної власності. Право державної власності. Право комунальної власності.

Питання для самоконтролю

1. Поняття та зміст права власності.
2. Форми права власності.
3. Межі здійснення права власності.
4. Особливості здійснення права власності на національні, культурні та історичні цінності.

Практичне завдання

Підготувати доповіді на теми:

1. Поняття та зміст права комунальної власності.
2. Виникнення та припинення права комунальної власності.

Задача 1

Громадянин А. одержав у власність земельну ділянку площею 1,5 га, цільове призначення якої — ведення сільського господарства.

За три місяці після одержання ділянки громадянин А. вирішив передати її половину в оренду сусідові громадянину Б. Однак коли вони звернулися до селищної ради з проханням зареєструвати договір оренди, представник селищної ради заявив, що власник ділянки повинен обробляти її самостійно, оскільки проживає в сільській місцевості, або утворити фермерське господарство.

Чи мав право представник селищної ради відмовити в реєстрації договору оренди?

Кому належить право вирішення питання щодо користування земельною ділянкою?

У чому полягає зміст права власності?

Чи впливає місце проживання власника на зміст права власності?

Задача 2

Громадянин Язерський проживав у власному будинку в селі разом із дружиною. Подружжя часто сварилося через зловживання громадянином Язерським спиртними напоями.

Перебуваючи в нетверезому стані, Язерський посварився із дружиною і під час сварки підпалив будинок. Будинок був дерев'яний, а тому згорів вщент.

На допиті у правоохоронних органах після звинувачення громадянина Язерського в навмисному підпалі той заявив, що як власник має право розпоряджатися своїм майном на власний розсуд і може вчиняти щодо свого майна будь-які дії. Крім того, заявив, що будинок стоїть осторонь, і його підпал не загрожував майну сусідів.

Чи законні доводи громадянина Язерського?

Чи існує обмеження права власників щодо вчинення відносно свого майна будь-яких дій?

Чи повинен власник дотримуватись моральних засад суспільства при здійсненні своїх прав?

Тестові завдання

1. Право комунальної власності виникає на таке:

- а) річ, набуту за договором;
- б) безхазяйну річ;
- в) знахідку;
- г) бездоглядну домашню тварину;
- д) приватизоване майно;
- е) викуплену земельну ділянку;
- є) конфісковане майно;
- ж) майно, реквізоване;
- з) майно, успадковане за заповітом;
- і) успадковане майно за законом;
- й) частку державного майна.

2. На основі комунальної власності може бути створено:

- а) комунальне комерційне підприємство;
- б) комунальне казенне підприємство;
- в) комунальне некомерційне підприємство;
- г) державне об'єднання підприємств;
- д) товариство з обмеженою відповідальністю;
- е) комунальне командитне товариство.

3. Територіальна громада може набути майно у власність у спадщину за законом за такий час після відкриття спадщини:

- а) 6 місяців;
- б) 9 місяців;
- в) 12 місяців;
- г) 18 місяців;
- д) не може.

Література [1–4; 10; 14; 17; 19; 22; 24]

Тема 4. Підстави для набуття права власності

Підстави для набуття права власності. Набуття права власності юридичною особою публічного права. Набуття добросовісним набувачем права власності на майно, відчужене особою, яка не мала на це права. Набуття права власності на новостворене майно та об'єкти не-

завершеного будівництва. Набуття права власності на перероблену річ.

Привласнення загальнодоступних дарів природи. Момент набуття права власності за договором. Набуття права власності на безхазяйну річ. Набуття права власності на рухому річ, від якої власник відмовився.

Знахідка. Набуття права власності на знахідку. Право особи, яка знайшла загублену річ, на винагороду та відшкодування витрат, пов'язаних зі знахідкою.

Бездоглядна домашня тварина. Набуття права власності на бездоглядну домашню тварину. Відшкодування витрат на утримання бездоглядної домашньої тварини та виплата винагороди.

Набуття права власності на скарб.

Набувальна давність.

Набуття права власності в разі приватизації державного майна та майна, що перебуває в комунальній власності.

Питання для самоконтролю

1. Підстави набуття права власності.
2. Набуття права власності юридичною особою публічного права.
3. Набуття добросовісним набувачем права власності на майно, відчужене особою, яка не мала на це права.
4. Первісні способи (підстави) набуття права власності.
5. Похідні способи набуття права власності.

Практичне завдання

Підготувати доповіді на теми:

1. Момент виникнення права власності у набувача за договором.
2. Набуття права власності в разі приватизації державного майна та майна, що перебуває в комунальній власності.

Задача 1

Громадянин Ніканоров уклав договір підряду на зведення будинку з бригадою будівельників. Згідно з договором Ніканоров передав будівельникам матеріали, які були використані у процесі будівництва. Коли бригада будівельників завершувала будівництво, внаслідок короткого замикання зайнялося майно і майже весь будинок згорів.

Коли громадянин Ніканоров звернувся до бригади з вимогою відбудувати будинок, бригадир заявив, що Ніканоров повинен відшкодувати вартість робіт і матеріалів, які бригада придбала за свої кошти.

Підставою для цих вимог було, на думку бригадира, те, що пожежа почалась не з вини працівників, а внаслідок збільшення напруги, що подавалася електростанцією.

Яке рішення мав би винести суд, якщо б громадянин Ніканоров звернувся з відповідним позовом до бригади будівельників?

Чияю власністю вважається будинок, який був майже завершений бригадою будівельників, за умови надання замовником частини будівельних матеріалів?

Коли переходить право власності на нерухоме майно?

Задача 2

Громадянин А. побачив на подвір'ї шафу, що стояла поблизу паркану кілька днів. Коли А. запитав у сусідів, кому належить шафа, вони відповіли, що її виніс на двір один із сусідів, громадянин Б., який заявив, що вона йому не потрібна.

Позаяк шафа була в непоганому стані, громадянин А. забрав її додому, реставрував і почав користуватися нею.

Місяць потому громадянин А. зустрівся із громадянином А. і той заявив, що давно розшукує свою шафу, оскільки його дружина лає його за цей вчинок, і він вирішив повернути шафу; йому вдалося з'ясувати, у кого його шафа і вимагає негайно повернути її. Громадянин А. заперечив, посилаючись на сусідів, які можуть підтвердити відмову громадянина Б. від шафи. При цьому він зазначив, що на відновлення шафи він витратив певні кошти і повертати її не збирається.

Хто має рацію в цій суперечці?

Чи має право колишній власник змінити рішення про відмову від права власності на майно?

Література [1–4; 10; 14; 15; 17; 21; 23]

Тема 5. Юридичні підстави припинення права власності

Підстави припинення права власності. Відмова від права власності.

Припинення права власності особи на майно, яке не може їй належати. Припинення права власності внаслідок знищення майна. Викуп земельної ділянки у зв'язку із суспільною необхідністю.

Припинення права власності на нерухоме майно у зв'язку з викупом земельної ділянки, на якій воно розміщене. Викуп пам'ятки історії та культури.

Реквізиція. Конфіскація.

Питання для самоконтролю

1. Підстави припинення права власності.
2. Відмова від права власності. Припинення права власності особи на майно, яке не може їй належати.
3. Викуп земельної ділянки у зв'язку з суспільною необхідністю. Припинення права власності на нерухоме майно у зв'язку з викупом земельної ділянки, на якій воно розміщене.

Практичне завдання

Підготувати доповіді на теми:

1. Викуп пам'ятки історії та культури.
2. Реквізиція. Конфіскація.

Задача 1

Громадянка Петренко має дачу на Русанівських садах у Києві.

У липні 2008 року їй було письмово повідомлено про те, що Київська державна міська адміністрація прийняла рішення викупити у неї земельну ділянку разом із будинком, який на ній розміщений, у грудні 2009 року. Їй також повідомлено, що викупна ціна становить 300 тис. грн. До цієї ціни включено вартість земельної ділянки за ринковою ціною, будинку, а також збитків, завдані у зв'язку з викупом земельної ділянки. Крім того, у листі містилася пропозиція щодо можливості надання Київською державною міською адміністрацією громадянці Петренко іншої земельної ділянки, вартість якої враховується при визначенні викупної ціни.

Прочитавши листа, громадянка Петренко повідомила Київську державну міську адміністрацію про відмову від викупу, наполягаючи, що будинок належить їй на праві власності, а отже, ніхто не має права посягати на приватну власність.

Як має вирішитися спір між Київською державною міською адміністрацією і громадянкою Петренко?

Чи може здійснюватися викуп земельної ділянки у зв'язку із суспільною необхідністю?

Які витрати мають враховуватися при визначенні викупної ціни?

Задача 2

Громадянин З. ловив рибу сіткою на річці Дніпро. Коли він повертався на лодці додому, його наздогнав катер рибінспектора. Останній склав протокол і відібрав у громадянина З. улов і сітку, за допомогою

якої той ловив рибу. При цьому рибінспектор зазначив, що конфіскує сітку як знаряддя правопорушення.

Чи законні дії рибінспектора?

Хто має право і в яких випадках конфіскувати знаряддя правопорушення?

Тестові завдання

1. Підставою припинення права власності:

- а) знищення майна;
- б) відчуження власником свого майна;
- в) відмови власника від власності.

2. У разі знищення майна, права на яке підлягають державній реєстрації, право власності на це майно припиняється з моменту:

- а) знищення майна;
- б) внесення змін до державного реєстру.

3. Орган, який прийняв рішення викупити земельну ділянку у зв'язку із суспільною необхідністю, зобов'язаний письмово повідомити власника земельної ділянки про це не пізніше такого терміну до викупу земельної ділянки:

- а) 6 місяців;
- б) одного року;
- в) 3 місяці.

Література [1–4; 10; 12; 17; 19; 21; 23; 24; 26; 29; 31]

Тема 6. Правовий статус спільної власності

Поняття і види права спільної власності. Право спільної часткової власності. Визначення часток у праві спільної часткової власності. Здійснення права спільної часткової власності.

Плоди, продукція та доходи від використання майна, що перебуває у спільній частковій власності. Утримання майна, що перебуває у спільній частковій власності. Право співвласника розпорядитися своєю часткою у праві спільної часткової власності. Переважне право купівлі частки у праві спільної часткової власності.

Момент переходу частки у праві спільної часткової власності до набувача за договором. Виокремлення частки з майна, що перебуває у спільній частковій власності.

Припинення права на частку у спільному майні за вимогою інших співвласників. Звернення стягнення на частку в майні, що перебуває

у спільній частковій власності. Поділ майна, що перебуває у спільній частковій власності.

Право спільної сумісної власності. Здійснення права спільної сумісної власності. Виокремлення частки з майна, що перебуває у спільній сумісній власності. Звернення стягнення на частку майна, що перебуває у спільній сумісній власності. Поділ майна, що перебуває у спільній сумісній власності.

Питання для самоконтролю

1. Що таке право спільної часткової власності?
2. Визначення часток у праві спільної часткової власності.
3. Припинення права на частку у спільному майні.
4. Звернення стягнення на частку учасника спільної часткової власності у спільному майні.
5. Поділ майна, що перебуває у спільній частковій власності.
6. Право спільної сумісної власності.
7. Суб'єкти права спільної сумісної власності.
8. Здійснення права спільної сумісної власності.

Практичне завдання

Підготувати доповіді на теми:

1. Власність селянського (фермерського) господарства.
2. Володіння, користування та розпорядження майном, що перебуває у спільній сумісній власності селянського (фермерського) господарства.

Задача 1

Родина у складі батька, матері та повнолітнього сина становить особисте селянське господарство (далі — господарство). Земельна ділянка площею 2 га виділена господарству в натурі (на місцевості) єдиним масивом. Одружившись, син вирішив вийти з господарства і вимагає виокремлення належної йому земельної ділянки в натурі (на місцевості).

Чи має він таке право? На якому речовому праві може належати членам особистого селянського господарства земля?

Задача 2

У селі після смерті матері двоє її повнолітніх синів отримали у спадщину житловий будинок у рівних частках. Оскільки вони жили в різних містах, за будинком тривалий час наглядали сусіди. Брати приїздили зрідка на вихідні та влітку під час відпустки.

Один із братів, потребуючи гроші для купівлі автомобіля, вирішив продати свою частину будинку. Другий на це не погоджувався, наполягаючи на тому, що будинок як пам'ять про родинне гніздо і матір продавати не можна.

З посиланням на законодавство дайте консультацію, як юридично можна вирішити спір між братами.

Тестові завдання

1. Суб'єктами права спільної часткової власності можуть бути:

- а) фізичні особи;
- б) юридичні особи;
- в) підприємницькі товариства;
- г) непідприємницькі товариства;
- д) держава;
- е) установи;
- е) територіальні громади.

2. Співвласник має право розпорядитися своєю часткою у праві спільної часткової власності:

- а) самостійно;
- б) за взаємною згодою співвласників;
- в) за згодою інших співвласників;
- г) у порядку, визначеному судом;
- д) у порядку, визначеному нотаріусом;
- е) у порядку, визначеному органом опіки та піклування.

3. Право особи на частку у спільному майні може бути припинене за рішенням суду на підставі позову інших співвласників у такому випадку:

- а) якщо частка незначна і не може бути виділена в натурі;
- б) річ неподільна;
- в) спільне володіння і користування майном неможливе;
- г) таке припинення не завдасть істотної шкоди інтересам співвласника та членам його сім'ї;
- д) попередньо внесено позивачем вартість цієї частки на депозитний рахунок суду.

Література [1–4; 12; 14; 17; 21; 23; 24; 26; 28; 33]

Тема 7. Право власності на землю

Земля (земельна ділянка) як об'єкт права власності. Суб'єкти права власності на землю (земельну ділянку).

Право власника на забудову земельної ділянки. Самочинне будівництво.

Право на земельну ділянку при придбанні розміщеного на ній житлового будинку, будівлі або споруди.

Питання для самоконтролю

1. Право власності на землю іноземних фізичних і юридичних осіб.
2. Право власника на забудову земельної ділянки. Самочинне будівництво.

Практичні завдання

Підготувати реферат на тему “Земельна ділянка як об’єкт права власності”.

Задача 1

Громадянин України Г. має садибу на земельній ділянці загальною площею 0,37 га, з яких 0,25 га призначені для забудови і здійснення домашнього господарства, а 0,12 га — для сільськогосподарського призначення. У С. гостював його приятель, громадянин Ізраїлю С., який висловив бажання купити ділянку площею 0,12 га. Г. погодився.

Чи має право С. купити зазначену ділянку? Якщо не має, то що потрібно чи можна зробити, щоб таке право у С. з’явилося? Дайте аргументовану консультацію.

Визначити поняття “садиба”.

Задача 2

Громадянин України С. дозволив дочці Т. побудувати на його присадибній ділянці житловий будинок. Після завершення будівництва Т. звернулась до БТІ району за місцем розташування садиби з тим, щоб зареєструвати своє право власності на будинок, однак їй було відмовлено на підставі того, що будинок зведено самочинно.

Чи обґрунтована така відповідь? Що може бути підставою для визнання будинку самочинною будовою? Чи може бути встановлено право власності на цей будинок, якщо його буде визнано самочинно збудованим?

Тестові завдання

1. Самочинно збудованими вважаються об’єкти, які збудовані або будуються:

- а) на земельній ділянці, що не була відведена для цієї мети;
- б) без належного дозволу чи належно затвердженого проекту;

- в) з істотними порушеннями будівельних норм і правил;
- г) без дозволу власника земельної ділянки;
- д) без погодження з сусідами.

2. Право власності особи на земельну ділянку може бути припинене за рішенням:

- а) власне особи;
- б) держави;
- в) органу місцевого самоврядування;
- г) суду у випадках, встановлених законом.

3. Власник житлового будинку, квартири має право використувати помешкання з такою метою:

- а) власного проживання;
- б) проживання членів своєї сім'ї;
- в) проживання інших осіб;
- г) промислового виробництва;
- д) розміщення офісу юридичної особи.

Література [1–4; 7–9; 11; 14; 15; 22–25; 28; 31]

Тема 8. Право власності на житло

Поняття житла. Житловий будинок як об'єкт права власності. Садиба як об'єкт права власності. Квартира як об'єкт права власності.

Права власника житлового будинку, квартири. Права житлово-будівельного (житлового) кооперативу та їх членів на квартиру в будинку-кооперативі.

Об'єднання власників житлових будинків, квартир.

Питання для самоконтролю

1. Поняття житла.
2. Житловий будинок як об'єкт права власності.
3. Права власника житлового будинку, квартири.
4. Права житлово-будівельного (житлового) кооперативу та їх членів на квартиру в будинку-кооперативі.

Практичні завдання

Підготувати доповіді на теми:

1. Права житлобудівного (житлового) кооперативу та їх членів на квартиру в будинку-кооперативі;
2. Об'єднання власників житлових будинків, квартир.

Задача 1

Суд, розглядаючи справу за позовом подружжя Підгаєвських О. і Г. про розірвання шлюбу і поділ сумісно набутого майна, прийняв рішення поділити належну їм на праві власності квартиру, визнавши право власності на кімнату площею 22 м² за О. і на другу кімнату площею 18 м² та коридор 4 м² — за Г. Кухню площею 9 м² суд залишив їм у спільне користування на праві спільної сумісної власності в рівних частках.

За рік О. довідався, що Г. свою кімнату продала іншій особі. О. негайно звернувся з позовом до суду з вимогою перевести на нього права і обов'язки покупця, мотивуючи тим, що Г. не повідомила його про намір продати свою кімнату у квартирі.

Яке рішення повинен прийняти суд? Яке речове право на квартиру виникло у О. та Г. на підставі першого рішення суду? Які особливості володіння, користування, розпорядження майном, що перебуває у осіб на такому речовому праві, встановлені законом?

Задача 2

У селі після смерті матері двоє її повнолітніх синів отримали у спадщину житловий будинок у рівних частках. Оскільки вони жили в різних містах, за будинком тривалий час наглядали сусіди. Брати приїздили зрідка на вихідні та влітку під час відпустки.

Один із братів, потребуючи гроші для купівлі автомобіля, вирішив продати свою частину будинку. Другий на це не погоджувався, наполягаючи на тому, що будинок як пам'ять про родинне гніздо і матір продавати не можна.

З посиланням на законодавство дайте консультацію, як юридично можна вирішити спір між братами.

Тестові завдання

1. Садиба — це:

- будівля капітального типу, призначена для постійного проживання в ній ;
- земельна ділянка разом з розташованим на ній житловим будинком, господарсько-побутовими будівлями, наземними та підземними комунікаціями, багаторічними насадженнями;
- ізольоване помешкання в житловому будинку, призначене для постійного проживання.

2. *Зазначте, чи є об'єднання власників квартир, житлових будинків юридичною особою:*

- а) так;
- б) ні.

Література [1–4; 10; 12; 14; 17; 21; 24–26; 29]

Тема 9. Захист права власності

Засади захисту права власності.

Право власника на витребування майна з чужого незаконного володіння. Право власника на витребування майна від добросовісного набувача.

Витребування грошей та цінних паперів. Розрахунки при витребуванні майна з чужого незаконного володіння. Захист права власності від порушень, не пов'язаних із позбавленням володіння.

Визнання права власності. Визнання незаконним правового акта, що порушує право власності. Відшкодування шкоди, завданої власнику земельної ділянки, житлового будинку, інших будівель у зв'язку зі зниженням їх цінності.

Питання для самоконтролю

1. Основні засади захисту права власності.
2. Рівний захист прав усіх суб'єктів права власності.
3. Право власника на відшкодування завданої йому майнової та моральної шкоди.
4. Правові наслідки прийняття державою законодавчого акту, який припиняє право власності.

Практичні завдання

Підготувати доповіді на теми:

1. Позов про визнання права власності. Визнання незаконним правового акта, що порушує право власності.
2. Відшкодування шкоди, завданої власнику земельної ділянки, житлового будинку, інших будівель у зв'язку зі зниженням їх цінності.

Задача 1

Іванов звернувся з позовом до Петренко про визнання недійсним свідоцтва про право на спадщину та визнання за ним права власності на половину будинку і половину грошового вкладу, посилаючись на те, що він і спадкодавиця Крилова разом вели спільне господарство, він за власні кошти капітально відремонтував будинок, побудував са-

рай. Однак після смерті Крилової відповідачка Петренко (сестра Крилової) успадкувала все майно і тим самим позбавила його права власності на половину будинку та на половину внесків, тобто на майно, яке було набуто за спільні кошти.

Як слід вирішити справу?

Задача 2

Літвінов придбав у Киндірова трикімнатну квартиру, яка належала останньому на підставі свідоцтва про право власності на житло. Коли Літвінов вирішив за деякий час продати квартиру, виявилось, що Киндіров залишається зареєстрованим у його квартирі. Киндіров відмовився виписуватися з квартири. Літвінов вирішив звернутися до суду.

Як буде вирішено справу?

Тестові завдання

1. До способів захисту права власності належать:

- а) захист Президентом України;
- б) захист через міліцію та прокуратуру;
- в) захист через нотаріуса;
- г) самозахист;
- д) усі перелічені способи.

2. Прогібіторний позов — це позов про таке:

- а) визнання права власності;
- б) порушення права власності;
- в) заборону чинити перешкоди;
- г) відшкодування майнової та моральної шкоди;
- д) заборону вчинення особою дій, які можуть порушити право власника в майбутньому.

3. Якщо майно за відплатним договором придбане в особи, яка не мала права його відчужувати, про що набувач не знав і не міг знати (добросовісний набувач), власник має право витребувати це майно від набувача лише в разі, якщо майно:

- а) загублене власником;
- б) загублене особою, якій він передав майно у володіння;
- в) викрадене у власника або особи, якій він передав майно у володіння;
- г) вибуло з володіння власника або особи, якій він передав майно у володіння, не з їх волі іншим шляхом;

д) було продане в порядку, встановленому для виконання судових рішень.

Література [1–4; 10; 12; 14; 17; 21; 22–26; 33]

Змістовий модуль III. Речові права на чуже майно

Тема 10. Загальні положення про речові права на чуже майно

Види речових прав на чуже майно.

Захист речових прав на чуже майно.

Питання для самоконтролю

1. Поняття та види речових прав на чуже майно.
2. Право володіння чужим майном.
3. Суб'єкти та об'єкти права володіння чужим майном.

Практичні завдання

Підготувати реферат на тему: “Загальні положення речового права на чуже майно”.

Тестові завдання

- 1. Довгострокове, відчужуване та успадковане право користування чужою землею з метою сільськогосподарського виробництва – це:**
 - а) емфітевзис;
 - б) сервітут;
 - в) суперфіцій.
- 2. Встановлення сервітуту може здійснюватися на підставі:**
 - а) договору;
 - б) закону;
 - в) заповіту;
 - г) рішення суду;
 - д) постанови Кабінету Міністрів України;
 - е) наказу Президента України.
- 3. Встановлення суперфіції може здійснюватися на підставі:**
 - а) договору;
 - б) закону;
 - в) заповіту;
 - г) рішення суду;
 - д) постанови Кабінету Міністрів України;
 - е) наказу Президента України.

Література [1–5; 12; 14; 16; 19; 23; 25; 26; 30; 34]

Тема 11. Право володіння чужим майном

Суб'єкти права володіння чужим майном.

Виникнення права володіння. Припинення права володіння.

Обов'язок недобросовісного володільця негайно повернути майно особі, яка має на нього право власності чи інше право або яка є добросовісним володільцем.

Питання для самоконтролю

1. Суб'єкти права володіння чужим майном.
2. Виникнення права володіння.
3. Припинення права володіння.

Практичні завдання

Підготувати реферат на тему "Суб'єкти права володіння чужим майном".

Задача 1

Між наймодавцем А. і наймачем Р. укладений договір оренди транспортного засобу, що належить А. на праві приватної власності. Після завершення строку дії договору Р. намагався повернути А. транспортний засіб, проте виявилось, що наймодавець за адресою, зазначеною в договорі, не проживає. Заходи, вжиті Р. і спрямовані на встановлення місця проживання А., результату не дали.

Чи має Р. можливість набути право власності на це майно, адже він витратив на його утримання та ремонт багато коштів?

Тестові завдання

1. Право володіння чужим майном може належати:

- а) одній особі;
- б) одночасно двом і більше особам;
- в) двом особам.

2. Особа, яка фактично тримає чуже майно у себе, є його:

- а) володільцем;
- б) власником;
- в) користувачем.

Література [1–4; 6; 9; 14; 16; 21; 25; 26; 30; 31]

Тема 12. Право користування чужим майном

Поняття користування чужим майном.

Встановлення сервітуту. Зміст сервітуту.

Право користування чужою земельною ділянкою або іншим нерухомим майном. Право членів сім'ї власника житла на користування цим житлом.

Припинення сервітуту.

Питання для самоконтролю

1. Суб'єкти та об'єкти права володіння чужим майном.
2. Право користування чужим рухомим майном (сервітут).
3. Види сервітутів.
4. Зміст сервітуту.
5. Припинення сервітуту.

Практичні завдання

Підготувати доповідь на тему “Поняття та порядок витребування майна володільцем із чужого незаконного володіння”.

Задача 1

К. приватизував земельну ділянку, що раніше належала йому на праві користування. Після приватизації К. заборонив сусідам проходити своєю земельною ділянкою до джерела питної води, посилаючись на те, що обсяг його повноважень у зв'язку із приватизацією істотно збільшився, адже він вже не тільки користувач, а й має інші права, що входять до змісту права власності. Зокрема, він згідно з ч. 1, 2 ст. 4 Закону України “Про власність” володіє, користується і розпоряджається майном на власний розсуд, а також вчиняє щодо нього будь-які дії, що не суперечать закону.

Сусіди К. не були згодні з його запереченнями, вважаючи, що він порушує належні їм права щодо використання чужої земельної ділянки для проходу до джерела питної води. Крім того, вони обґрунтували доцільність своїх вимог тим, що поблизу немає іншої водоїми, яка могла б задовольнити їх потреби.

Як слід вирішити справу?

Задача 2

А. є власником земельної ділянки. Сусідню ділянку придбав Б. і почав зводити на ній котедж. Враховуючи малу площу своєї ділянки, Б. не вистачило місця для зберігання будівельних матеріалів, а тому він частково складавав їх на ділянці, що належить А. Останній заперечував проти дій Б., вважаючи їх такими, що обмежують належне йому право. Б., у свою чергу, послався на те, що його дії повною мірою законні.

Як слід вирішити справу?

Тестові завдання

1. *Право володіння чужим майном може належати:*

- а) одній особі;
- б) одночасно двом особам;
- в) одночасно двом або більше особам;
- г) заставодержателю;
- д) заставодержателю та заставодавцю.

2. *Сервітут може бути встановлений:*

- а) договором;
- б) законом;
- в) заповітом;
- г) рішенням суду;
- д) нотаріальним актом;
- е) державою.

Література [1–4; 10; 14; 15; 19; 22; 25; 34]

Тема 13. *Право користування чужою ділянкою для сільськогосподарських потреб*

Підстави виникнення права користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб. Строк договору про надання права користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб.

Права та обов'язки власника земельної ділянки, наданої в користування для сільськогосподарських потреб. Права та обов'язки землекористувача. Право землекористувача на відчуження права користування земельною ділянкою.

Припинення права користування земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб.

Питання для самоконтролю

- 1. Підстави виникнення права користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб.
- 2. Права та обов'язки власника земельної ділянки, наданої в користування для сільськогосподарських потреб.
- 3. Права та обов'язки землекористувача.
- 4. Право землекористувача на відчуження права користування земельною ділянкою.

Практичні завдання

Підготувати доповіді на теми:

1. Припинення права користування земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб.
2. Право землекористувача на відчуження права користування земельною ділянкою.

Тестові завдання

1. Строк договору про надання права користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб встановлюється:

- а) договором;
- б) законом;
- в) не встановлюється.

2. Право користування земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб припиняється в такому випадку:

- а) поєднання в одній особі власника земельної ділянки та землекористувача;
- 2) спливу строку, на який було надано право користування;
- 3) смерті власника земельної ділянки.

Література [1–5; 12; 14; 16; 19; 23; 25; 26; 30; 34]

Тема 14. Право користування чужою земельною ділянкою для забудови

Підстави виникнення права користування чужою земельною ділянкою для забудови.

Права та обов'язки власника земельної ділянки, наданої для забудови. Права та обов'язки землекористувача.

Припинення права користування земельною ділянкою для забудови. Правові наслідки припинення права користування земельною ділянкою.

Питання для самоконтролю

1. Підстави виникнення права користування чужою земельною ділянкою для забудови.
2. Права та обов'язки власника земельної ділянки, наданої для забудови.
3. Права та обов'язки землекористувача.
4. Припинення права користування земельною ділянкою для забудови.

Практичні завдання

Підготувати доповідь на тему “Правові наслідки припинення права користування земельною ділянкою”.

Задача 1

Міська рада уклала з В. договір суперфіція, за яким передала останньому в безстрокове користування земельну ділянку для будівництва дитячого садка. У порушення умов договору В. влаштував на території земельної ділянки речовий ринок.

Міська рада повідомила В. про одностороннє розірвання договору суперфіція через істотне порушення його умов і прийняла рішення про передання земельної ділянки в користування іншій особі.

В. звернувся до суду з позовом про визнання рішення міської ради неправомірним, посилаючись на неможливість міської ради в односторонньому порядку відмовлятися від виконання зобов'язань.

Як слід вирішити справу?

Література [1–4; 10; 14; 15; 19; 22; 25; 33]

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Нормативна

1. *Конституція* України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. *Цивільний кодекс* України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40–44. – Ст. 356.
3. *Закон* України “Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Цивільного кодексу України” від 27.04.07 // Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 33. – Ст. 440.
4. *Закон* України “Про власність” від 7 лютого 1991 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 20. – С. 249–261.
5. *Закон* України “Про зовнішньоекономічну діяльність” від 16.04.91 № 959 // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 29. – Ст. 377.
6. *Закон* України “Про інвестиційну діяльність” від 18.09.91 № 1560 // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 47. – Ст. 646.
7. *Закон* України “Про товарну біржу” від 10.12.91 № 1956 // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 10. – Ст. 139.
8. *Закон* України “Про господарські товариства” від 19.09.91 № 1576 // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 49. – Ст. 682.

9. Закон України “Про обмеження монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності” від 18.02.92 // Голос України. — 1992. — 28 квіт.
10. Закон України “Про банкрутство” від 14 травня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 34. — Ст. 504.
11. Закон України “Про Антимонопольний комітет України” від 26.11.93 // Відомості Верховної Ради України. — 1993. — № 50 — Ст. 472.
12. Закон України “Про патентування деяких видів господарської діяльності” від 23.03.96 // Голос України. — 1996. — 7 серп.
13. Закон України “Про захист від недобросовісної конкуренції” від 7 червня 1996 р. // Голос України. — 1996. — 2 лип.
14. Закон України “Про приватизацію майна державних підприємств” в редакції від 19 лютого 1997 р. // Голос України. — 1997. — 20 берез.
15. Закон України “Про податок на додану вартість” від 03.04.97 // Уряд. кур’єр. — 1997. — 8 трав.
16. Закон України “Про оподаткування прибутку підприємств” від 22.05.97 // Уряд. кур’єр. — 1997. — 12 черв.
17. Положення про державну реєстрацію суб’єктів господарської діяльності: Постанова Кабінету Міністрів від 25.05.1998 р. // Офіційний вісник України. — № 21. — 1998.

Основна

18. *Закорецька Л.* Види прав на чужі речі: порівняльний аналіз за римським приватним правом та сучасним цивільним правом // Право України, 2007. — № 8. — С. 104–107.
19. *Карнаух Т.* Окремі види речей як об’єкти права притримання // Юридичний вісник України. — 2007. — № 24. — С. 7.
20. *Клименко О.* Речові права на нерухоме майно за законодавством України // Право України. — 2004. — № 9. — С. 71–76.
21. *Колосова К.* Правове регулювання речових прав на землю в Україні // Юрид. Україна. — 2006. — № 7. — С. 40–45.
22. *Колосова К. В.* Деякі проблеми правового регулювання речових прав на землю в Україні // Актуальні проблеми цивільного і господарського права: матер. Всеукр. наук.-практ. конф., Київ, МАУП, 19 трав. 2006 р. — К.: МАУП, 2007. — С. 102–109.
23. *Макарчук В. С.* Римське приватне право: Навч. посіб. — К.: Атіка, 2007. — 256 с.

24. *Маковій В. П.* Набуття речового права на земельну ділянку за давністю користування: реалії та перспективи // Вісник господарського судочинства. — 2008. — № 3. — С. 129–134.
25. *Матвійчук В. К., Хар І. О.* Цивільне право України. Загальна частина. Практикум: Навч. посіб. — К.: Вид-во КНТ, 2006. — 736 с.
26. *Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: У 2 т. — 3-тє вид., переробл. і допов. / За ред. О. В. Дзери (кер. авт. кол.), Н. С. Кузнецової, В. В. Луця.* — К.: Юрінком Інтер, 2008. — Т. 1. — 832 с.
27. *Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: У 2 т. — 3-тє вид., переробл. і допов. / За ред. О. В. Дзери (кер. авт. кол.), Н. С. Кузнецової, В. В. Луця.* — К.: Юрінком Інтер, 2008. — Т. 2 — 1088 с.
28. *Підпригора О. А., Харитонов Є. О.* Римське право: Підручник. — К.: Юрінком Інтер, 2007. — 512 с.
29. *Підпригора О. А.* Речові права на чуже майно // Укр. комерц. право. — 2004. — № 5. — С. 57–65.
30. *Харитонов Є. О., Старцев О. В.* Цивільне право України: Підручник. — 2-ге вид., переробл. і допов. — К.: Істина, 2007. — 816 с.
31. *Цивільне право України: У 2 т.: Підручник / Д. В. Боброва, О. В. Дзера, А. С. Довгерт та ін.; За ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової.* — 2-ге вид., доп. і перероб. — К.: Юрінком Інтер, 2005. — Т. 1. — 736 с.
32. *Цивільне право України: У 2 т.: Підручник / Д. В. Боброва, О. В. Дзера, А. С. Довгерт та ін.; За ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової.* — 2-ге вид., допов. і переробл. — К.: Юрінком Інтер, 2005. — Т. 2. — 640 с.
33. *Цивільне право України: Загальна частина: Підручник / За ред. І. А. Бірюкова, Ю. О. Заїки.* — 2-ге вид., змін. та допов. — К.: Вид-во КНТ, 2008. — 480 с.
34. *Цивільне право України: Посіб. для підготовки до іспитів / О. Г. Братель, В. П. Мироненко, Н. В. Павловська та ін.* — К.: Текст, 2008. — 256 с.
35. *Цивільне право України: Посіб. / О. Г. Братель, С. В. Губарєв, В. П. Мироненко та ін.* — К.: Паливода А. В., 2005. — 256 с.
36. *Цивільне право. Практикум: навч. посіб./ Відп. ред. Р. А. Майда-ник, Н. С. Кузнецова, О. В. Дзера.* — К.: Вид-во Всеукр. асоц. видавців “Правова єдність”, 2008. — 624 с.

37. *Цивільний кодекс України: Чинне законодавство зі змін та допов. станом на 1 травня 2008 р.* — К.: Вид-во Паливода А. В., 2008. — 328 с.
38. *Цюра В. В. Речові права на чуже майно: Наук.-практ. посіб.* — К.: Вид-во КНТ, 2006. — 136 с.
39. *Цюра В. Речові права за новим Цивільним кодексом України // Митна справа.* — 2004. — № 5. — С. 63–66.

Додаткова

40. *Аверченко Н. Н. Понятие и признаки вещи как гражданских прав // Журн. рос. права.* — 2004. — № 5. — С. 86–92.
41. *Вовк В. М. Практикум з основ римського приватного права (у схемах і таблицях): Навч.-метод. посіб.* — К.: Атіка, 2007. — 188 с.
42. *Доліненко Л. О., Сарновська С. О. Цивільне право України: Навч. посіб.* — К.: МАУП, 2005. — 384 с.
43. *Єфімов О. Гулик А. Речові права на чуже майно. Тема 22// Бухгалтерія.* — 2004. — № 42. — С. 61–65.
44. *Зайка Ю. О. Українське цивільне право: Навч. посіб.* — К.: Істина, 2005.— 312 с.
45. *Цивільне право України: У 2 т.: Підручник / За ред. В. І. Борисова, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького.* — К.: Юрінком Інтер, 2004. — Т. 1. — 480 с.
46. *Цивільне право України: У 2 т.: Підручник / За ред. В. І. Борисова, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького.* — К.: Юрінком Інтер, 2004. — Т. 2. — 552 с.
47. *Білоусов Ю. В., Лозінська С. В., Русу С. Д. Цивільне право України: Навч. посіб. / За ред. Р. О. Стефанчука.* — К.: Наук. думка; Прецедент, 2004. — 448 с.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Теми для самостійного вивчення та завдання до них.....	3
Список літератури.....	23

Відповідальний за випуск *А. Д. Вегеренко*
Редактор *Л. С. Тоболіч*
Комп'ютерне верстання *А. А. Кучерук*

Зам. № ВКЦ-3956

Формат 60×84/16. Папір офсетний.
Друк ротатійний трафаретний.

Наклад 50 пр.

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)

03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП

ДП «Видавничий дім «Персонал»

03039 Київ-39, просп. Червонозоряний, 119, літ. XX

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008*